

Міністерство освіти і науки України

Державна наукова установа «Інститут модернізації
змісту освіти»

Харківський національний педагогічний університет

імені Г. С. Сковороди

Установа адукацыі «Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М.
Машэрава»

Гістарычны факультэт

Кіровоградський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка

Київський університет імені Бориса Грінченка

**Актуальні проблеми методики навчання
історії, правознавства та суспільствознавчих
дисциплін**

Випуск 8

Харків – 2016

необхідно чітко з'ясувати, який навчальний матеріал доцільно викладати за допомогою рольових ігор, для якого контингенту учнів їх можна використовувати, як зв'язати гру з іншими засобами навчання, які є в навчальному плані. Основним критерієм, який з'ясовує правильність використання рольових ігор у навчальному процесі, є досягнення мети навчання з урахуванням умов, у яких буде проходити процес навчання. Формулюванню цілей гри треба надавати великого значення. Перед тим, як відповісти на запитання, як буде проходити гра, треба відповісти на запитання, чому ми бажаємо навчити. При цьому мета гри має бути сформульована настільки чітко, щоб служити орієнтиром не тільки конструкторам гри й викладачам, а й усім учасникам гри, включаючи самих гравців.

Таким чином, практика показує, що гра на уроці – це заняття серйозне. Методично вірно організована гра, особливо рольова, вимагає від її учасників активної пізнавальної діяльності не тільки на рівні відтворення чи перетворення, але й на рівні творчого пошуку, сприяє співробітництву вчителя й учнів у процесі навчання. Однак слід зазначити, що навчальні ігри, звичайно, не можуть розглядатися як універсальний засіб і повинні використовуватися тільки в сукупності з іншими прийомами і засобами навчання.

Навчальні ігри в розумному поєднанні з іншими прийомами і засобами навчання допоможуть інтенсифікувати процес навчання історії, більш успішно вирішувати завдання з формування творчого мислення учнів, їх предметних компетенцій.

УДК 373.5.016:94:[373.5.019.64:77.03]

Мартинова І. С., кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

ВИКОРИСТАННЯ ФОТОГРАФІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ІСТОРІЇ В ШКОЛІ

Сучасна навчальна практика ставить перед вчителем завдання показати багатосторонній образ минулого. Вітчизняна історія вивчається в школі не тільки з точки зору політичних,

економічних, соціальних процесів, акцентується увага на повсякденних практиках різних верств українського суспільства. Вивчення історії повсякденності потребує використання особливих

типів джерел, серед яких великого значення набувають візуальні джерела, зокрема фотографії.

Зорове сприйняття інформації є так само важливим, як і слухове, дотикове, інтелектуальне. Безпосередня фіксація історичної інформації в момент дії – одна з основних властивостей переважної більшості різновидів зображальних джерел. Фото-, кіно-, відеодокументи, образно відображають конкретику часу й місця; самі є відбитками певної епохи, вміщена в них інформація потребує прочитання й розуміння. Ці джерела не поступаються інформативністю джерелам писемним.

Фотографія подає різноманітні свідчення, які потрапили в об'єктив спеціально чи випадково. Вона фіксує важливу подію, гарний краєвид чи інтер'єр, портретує людину чи товариство в офіційній або невимушеній обстановці. Уважне знайомство з фотографіями надає значно більшу інформацію, ніж іноді це передбачалось під час фотографування. «Застигла мить», як нерідко називають фотографію, може бути вдалим і промовистим «кадром» з життя людини і суспільства, за яким можна розгорнути цілу стрічку життя.

Офіційні світлини дають різноманітну інформацію: про статус і статки, психологічні особливості характеру. Групові портрети (творчих товариств, трудових колективів) дозволяють типізувати характерні ознаки

соціальних верств, їх фахові і вікові відмінностей.

Особливе значення мають сімейні альбоми. Навіть сама наявність таких – важливий показник родинних традицій, ціннісних орієнтирів. Світлина може відображати різні культурні епохи, породжувати різні культурні смисли, оскільки вона є знаком, і ми можемо сказати, що вона означає.

Аналізування фотографій відбувається від елементарного опису до історичної інтерпретації. Опис передбачає відповіді на прості питання: хто і що зображено, скільки осіб, якого віку, статі, соціальної приналежності; які предмети і речі видно, яке тло (природа, інтер'єр), чи є зафіксовані написи (вивіски, афіші, газети, реклами). Первинна інтерпретація здійснюється на рівні з'ясування, наскільки типовою чи виключною є зображена на фото ситуація; коли вона відбувалася (рік, пора року, період); світлина постановочна чи документальна; про що свідчать написи. Історична інтерпретація має містити висновки про соціальний статус зображених, приналежність до вікових і фахових груп, їхнє матеріальне становище, їхній моральний стан і психологічний настрій. Фотографія має досліджуватися в контексті, тільки тоді її можна інтерпретувати максимально повно.

Робота учнів з фотографіями, як історичним джерелом пов'язана як з реалізацією пізнавальних цілей, так і з формуванням у них навичок само ідентифікації з культурою і

спільнотою їх батьківщини. Як опосередкований і статичний наочний засіб, фотографія має відповідати умовам, що виникають із її специфіки, а також завданням, поставленим вчителем. Задля правильного використання цього навчального засобу на уроці потрібно дотримуватися певних умов: фото має відповідати темі уроку, споглядання має бути цілеспрямованим, систематичним і завершуватися висновками. Навчальний процес, проведений таким чином розвиває у учня навички аналізу, синтезу, споглядання, узагальнення, абстрагування. У навчальному процесі є багато моментів, коли можна використовувати фотографію як ілюстрацію, або джерело знань.

Велике значення має фотографія у вивченні історії рідного краю, його пам'ятних місць, пам'ятників. Учні можуть провести пошукову роботу у сімейних альбомах, за допомогою старих і нових фотографій визначити схожі і відмінні риси міста(селища та ін.): його забудови, вигляду вулиць, фасадів, крамниць, вбрання мешканців.

Використання фотографій, як історичного джерела, є доволі актуальним при вивченні радянського минулого України, яке останнім часом ідеалізується старшим поколінням, а в родинному колі це впливає на молодь. На уроках історії учні мають можливість ознайомитися з науковою інтерпретацією даних подій. Аналізуючи як офіційні так і

особисті фотографії, зроблені в післявоєнні роки вони можуть зробити низку висновків про матеріально – побутове становище громадян радянської України, їх дозвілля, навіть, про суспільно – політичну ситуацію, морально – психологічний стан суспільства.

Таким чином, фотографії – це історичні джерела, які існують в найближчому оточенні учнів, вони мають низку функцій – від документальних до виховних. Фотографії відіграють важливу роль у процесі творчого розвитку учнів, їх пізнавальної активності, формування уявлень про історичне минуле.

Джерела та література

1. Антіпова С. Роль візуальних джерел інформації у формуванні інформаційної компетентності учнів на уроках історії/ С. Антіпова [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/rol-vizualnikh-dzherel-informatsiyi-> Назва з екрану.
2. Баханов К. Дослідницька робота учнів на уроках історії./К. Баханов. - Харків: "Основа", 2004. – 144 с.
3. Власов В. Яким має бути сучасний урок історії/ Власов В. // Історія в школах України. – 2008. – №1. – С.15–18.
4. Десятое Д. Використання наочності як засобу формування предметних компетентностей учнів на уроках історії./Д. Десятое. - [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua> - Назва з екрану.

5. Єрмоленко А. Роль візуальних джерел інформації у формуванні інформаційної компетентності учнів на уроках історії/ А.Єрмоленко //Історія та суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання. – 2015. – № 6. – С.20 – 25.
6. Комаров Ю. Методи роботи з візуальними джерелами/ Ю. Комаров // Доба. – 2004. – №2. – С. 15–19.
7. Комаров Ю. Історія епохи очима людини. Україна та Європа у 1900-1939 роках: Навч. посіб. для 10 кл. загальноосвіт. шк. / Ю.Комаров. – К.: Генеза, 2004. – 256 с.
8. Малес Л. Образний ряд усної історії. Феномен фотографії/Л. Малес // Схід/Захід. Схід-Захід: Історико-культурологічний збірник.

– Випуск 11-12. Усна історія в соціально-гуманітарних студіях: теорія і практика досліджень / За редакції Володимира Кравченка та Гелінади Грінченко. – Харків: ТОВ «НТМТ», 2008. – С.77-83[Електронний ресурс]// Режим доступу:

https://keui.wordpress.com/2010/12/29/shid_zahid_11_12/ - Назва з екрану.

9. Мокрогуз О. П. Навчити "прочитувати" фотографії/О. Мокрогуз // Історія в школах України. – 2004. – №8. – С. 27 –31.
10. Повоєнна Україна: нариси соціальної історії (друга половина 1940-х -середина 1950-х рр.). У 2-х книгах, 3-х частинах. – Кн. 1, ч. 1–2 / Відп. ред. В.М. Даниленко. – Київ: Інститут історії України НАН України, 2010. – С.49 –73.

УДК 373.5.091.39:94

Путрик О.А., студентка IV курсу історичного факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

РОЛЬОВА ГРА НА УРОКАХ ІСТОРІЇ (НА ПРИКЛАДІ ТЕМИ «ПОЧАТОК ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ»)

У роботі проаналізовано досвід використання методики рольової гри на прикладі уроку з всесвітньої історії у 11 класі на тему «Початок Другої світової війни».

Актуальність даної теми полягає у тому, що наш час вимагає від педагога бути весь час у науковому, методичному та

творчому пошуку, викликає гостру потребу у підвищенні ефективності навчально-виховного процесу, пошуку нових форм, які б